

Čís. 10784.

Bylo-li zboží nabyto bezelstně a za úplatu od obchodníka, oprávněného s ním obchodovati, neb od toho, komu je vlastník svěřil, nabývá kupitel ke zboží vlastnického práva, dosavadní vlastník zboží může se hojiti jen na tom, kdo jest mu odpovědný, a nárok na vrácení toho, co bylo plněno bez právního důvodu, musí ustoupiti.

(Rozh. ze dne 15. května 1931, Rv II 229/30.)

Žalující firma dodala žalované firmě zboží (přízi). K dodávce došlo tím, že Jan L., jenž byl agentem žalující firmy i jiných firem, sdělil nabídku žalované firmy žalující firmě, jež vystavila uzávěrkové listy a zaslala je agentu k dalšímu doručení žalované firmě. Jan L. však uzávěrkové listy žalované firmě nezaslal, nýbrž jí prodal zboží vlastním jménem, a to za cenu poněkud nižší, než byla uvedena v uzávěrkových listech. Žalovaná zaplatila kupní cenu přímo L-ovi až na zbytek 10.250 Kč, který napotom zaplatila žalobkyni. Jan L. byl právoplatně odsouzen pro podvod, žalobkyně byla se svými soukromoprávními nároky poukázána na pořad práva soukromého. Žalobou, o niž tu jde, domáhala se žalobkyně na žalované zaplacení kupní ceny z důvodu obohacení, obmezivši žalobu o zaplacených 10.250 Kč. **Procesní soud první stolice** žalobu zamítl. **Důvody:** Žalující strana opírá žalobní nárok hlavně o ustanovení § 1431 obč. zák. Jest proto úkolem soudu objasniti, zda v souzeném případě, uváží-li se veškeré pro právní posouzení směrodatné okolnosti, právní názor strany žalující jest správný, či zda žalobní nárok, opřený o ustanovení § 1431 obč. zák. není po právu. Předmětem nároku žalob z bezdůvodného obohacení jest vydání toho, co ze žalobcova majetku přešlo do majetku žalovaného, ale pravidelně s obmezením, že žalovaný, byl-li bezelstný, má vydati jen to, co má ještě v době doručení žaloby (§ 1437 obč. zák.). Žalovaný pokládá se za bezelstného neb obmyslného držitele podle toho, zda o omylu poskytujícího věděl anebo z okolností se toho domnívati mohl, čili nic. Jest zjištěno, že žalující strana nabídky agenta Jana L-a jako sprostředkovatele mezi ní a žalovanou stranou přijala a žalované straně podle uzávěrkových listů ze dne 21. října 1928 a ze dne 13. října 1928 těmito uzávěrkovým listům odpovídající zboží přímo zaslala. Výměna závěrkových listů a zaslání faktur stalo se prostřednictvím agenta Jana L-a. Závěrkové listy a faktury, žalující stranou mu zaslané, nebyly však žalované firmě Janem L-em zaslány. Jan L. manipuloval se závěrkovými listy a s fakturami tím způsobem, že si tyto listiny pro sebe podržel, zhotovil na zaslané zboží faktury svým jménem jako přímý prodávatel a byly jemu též peníze, na které faktury zněly až na zbytek 10.250 Kč vyplaceny, kterýžto zbytek byl zaslán žalovanou dne 25. dubna 1929 přímo žalující straně proto, že žalovaná strana nabyla vědomosti o podvodném jednání agenta L-a, který vystupoval klamně jako přímý prodávatel a jako osoba, která obchod samostatně uzavřela. Jan L. uvedl ve

fakturách nižší ceny, než byla správná cena zboží, kterážto správná cena byla L-ovi sdělena žalující stranou. Peníze, které byly žalovanou L-ovi zaplacený, ponechal si pro sebe. Srovnáním faktur, které byly zaslány L-ovi žalující stranou, a faktur, které L. zaslal straně žalované a jichž pravost nebyla popřena, jest považovati za zjištěno, že kupní cena ve fakturách, které L. vyhotovil a žalované firmě zaslal a kterou tato mu zaplatila, jest o 1 až 1½ Kč za kg níže než kupní cena uvedená na fakturách, které žalující firma L-ovi zaslala. V první řadě jest povinen žalující firmě k náhradě škody, kterou způsobil zločinnou kvalifikací svého obchodního jednání, a strana žalující připojila se jako soukromá účastnice k trestnímu řízení, byla však se svými soukromoprávními nároky poukázána na pořad práva. To však nevadí, by se žalující strana pro svou škodu jinak nehojila. Postihu toho domáhá se žalobou, o niž jde. Žalující strana vyvozuje z toho, že žalovaná strana zboží koupila za nižší cenu než byla tehdejší trhovácí cena, že jí zajisté obchod musel býti podezřelým a že musela dospěti k domněnce, že jde o obchod ne-reelní. Usuzuje z toho, že žalovaná strana byla držitelem obmyslným, to tím spíše, ano jí zboží nedošlo od jejího udánlivého smluvníka, nýbrž jí došlo drahou od žalující firmy. Strana žalovaná popírá důvodnost stanoviska žalující strany. Jde o rozhodující okolnost, o zjištění, zdali jest žalovanou stranu považovati za bezelstnou držitelku jí dodaného a přijatého zboží. Z tohoto zjištění lze pak vyvozovati další právní důsledky. Žalovaná firma tvrdí, že neměla příčiny, by neuzavřela obchod s agentem L-em, an byl znám v kruzích textilních továrníků jako solidní obchodník, který vedle komisionářských obchodů též jako samostatný obchodník vystupoval a též s jinými velkými firmami uzavíral obchody a strana žalovaná již dříve takové obchody s ním hladce uzavírala. Soud vzal za prokázáno, že skutečně firmy obchody, jak žalovaná firma tvrdí, s agentem L-em uzavíraly, jelikož Jan L. byl znám v branži jako seriosní obchodník a těšil se nejlepší pověsti. Jest dále prokázáno, že se agenti s bavlnou kromě obchodů agenturních zabývají i s obchody na vlastní účet. Z toho plyne závěr, že se i obchod žalované firmy s agentem L-em stal bezvadným způsobem. Další tvrzení žalující strany, že žalovaná firma z levné ceny musela věděti, že jde o obchod nesolidní, jest podle názoru soudu nesprávné, uváží-li se, že jde o nepatrný rozdíl a jest věcí prodávajícího stanoviti kupní cenu. Podle znalecké svědecké výpovědi Aloisa R-a má soud za zjištěno, že v souzeném případě nejde o nápadný rozdíl v ceně, že se častěji stává, že agent prodává zboží levněji než továrník, by odběrateli projevil ochotu neb aby se zboží zbavil, jelikož lze očekávati, že zboží v ceně klesne. Svědek dále udal, že při přízi bavlny Amerika rozdíl v ceně 1—2 Kč nehraje úlohu, jelikož záleží též na jakosti zboží zhotoveného v té neb v oné přádelně. Zhodnotiv tento průvodní materiál, dospěl soud k přesvědčení, že žalovanou stranu jest považovati za bezelstného držitele zboží, jež jí došlo, jelikož při uzavírání obchodu a při realizaci nemohla ani tušiti, že snad jde o obchod nesprávný a to ani i při uvážení toho, že jest na nákladním listě jako odesílatel uvedena žalující firma, jelikož byla objed-

nána příze původu F. a příjemci může býti lhostejno, kdo jest uveden jako odesílatel zboží. An soud dospěl k přesvědčení, že žalovaná firma jest bezelstnou držitelkou zboží, jde dále o to, jaké právní důsledky má tato zjištěná okolnost pro výsledek sporu. Žalovaná strana žaluje, ano zboží jest již zpracováno, o zaplacení kupní ceny a opírá tuto žádost o ustanovení § 1431 obč. zák., jelikož žalovaná strana jest patrně obohacena, ona nemá nárok, by žalující strana zboží dodala. Objem povinnosti příjemce, jenž přijal nedluh, určuje § 1437 obč. zák. a jest použití § 329 obč. zák. a násl. Soud se přiklání při kolísajícím výkladu § 1437 obč. zák. k právnímu názoru a použil jej též při rozhodnutí souzené rozepře, že bezelstný držitel, uplatňuje-li se nárok podle § 1431 obč. zák., jest povinen vydati jen to, co má v rukou, když zvěděl, že drží zboží neprávem, jež neprávem došlo. Jelikož pak žalovaná strana, jak nepopřeno, veškeré jí došlé zboží zpracovala a proto zboží *in natura* vrátiti nemůže, jest povinna kupní cenu v oné výši vrátiti, která odpovídá ceně zboží, které ze zboží zhotovila a kterou dosud neodvedla. Této povinnosti žalovaná firma vyhověla tím, že zadrženou kupní cenu žalobkyni zaslala. Toto soudem zaujaté právní hledisko sdílí též komise k vypracování nového občanského práva v § 1323 osnovy, kteréžto zákonné ustanovení se zabývá s pojmem obohacení *de lege ferenda*. Plnila tedy žalovaná vše, k čemu podle předpisů zákona byla povinna, a nelze od ní další plnění požadovati. S tohoto hlediska bylo obmezenou žalobní prosbu zamítnouti. Žalující strana shledává žalobní nárok opodstatněn obchodní nedbalostí žalované strany, tedy v zavinění strany žalované. Toto zavinění shledává v tom, že zakoupila přízi od Jana L-a za nápadně nízkou cenu, což ji mělo pohnouti k tomu, by se pídila po původu věci a neučinivši tak, jest povinna k náhradě škody. Jak již shora dopodrobna bylo uvedeno, nestihá žalovanou stranu v tomto směru zavinění a nemůže proto žalující strana uplatňovati proti straně žalované náhradní nároky. **O d v o l a c í s o u d** napadený rozsudek potvrdil. **D ů v o d y:** Odvolatelka jest na omylu, majíc za to, že ustanovení § 1437 obč. zák. nelze v souzeném případě použiti, poněvadž jde o věc zastupitelnou. § 1437 obč. zák. takto nerozeznává a týká se jen vedlejších závazků a vzájemných pohledávek. Neznal-li, aniž musil z okolností příjemce znáti omyl plněního, považuje se za bezelstného držitele, to jest odpovídá za věc jen v tom stavu, ve kterém jest v čase doručení žaloby, po případě, když ji zcizil nebo spotřeboval, jen za obohacení, které tu je v této době, ručí dále jen za plody a za užitky od té doby a má nárok na náhradu nutného a užitečného nákladu podle nynější ceny, pokud nepřesahuje učiněný náklad. Jinak ručí za věc a za její přírůstek od počátku a náklady hradí se mu jen jako jednateli bez příkazu. Podle skutkového zjištění prvního soudu, které odvolatelka nenapadá a které proto přejímá odvolací soud za své, přijala žalující strana nabídku agenta Jana L-a jako sprostředkovatele mezi ní a žalovanou a zaslala jí zboží odpovídající uzávěrkovým listům. Tyto a faktury zaslala však Janu L-ovi, který je žalované nezaslal, nýbrž podržel pro sebe a zhotovil na zaslané zboží faktury ve svém jméně jako přímý

prodávatel. Peníze, na které faktury zněly, byly mu žalovanou až na zbytek 10.250 Kč vyplaceny. Žalovaná strana byla při tom bezelstnou. Příze byla již zpracována. Odvolatelka sama připouští, že žalovaná má vydati užitek, který z použití příze měla, má však za to, že rozumí se tím jen užitek, kterého docílila při prodeji zboží a který nastupuje na místě zboží. Vývody její v tom směru byly by snad správné, kdyby šlo o vindikaci, nikoliv však když jde o nárok ve smyslu § 1431 obč. zák., o který odvolatelka jediné nesprávné právní posouzení opírá. Z ustanovení § 1437 obč. zák. plyne, že bezelstný příjemce jako poctivý držitel jest povinen vrátiti jen to, co v době, kdy se o omylu plnění dověděl, ještě v rukou měl, t. j. oč byl obohacen. To jest též názorem dřívější teorie (Krainz-Pfaff, Stubenrauch) a také nynější judikatury (rozh. n. s. čís. 2610, 4108). Opačný názor zastávaný Ehrenzweigem a v rozhodnutí, jehož se odvolatelka dovolává, měl by v zápětí úplnou nejistotu v obchodování. Ana žalovaná přízi zpracovala, avšak za ni kupní cenu zaplatila, nelze říci, že se její jmění rozmnožilo o cenu přijaté příze, poněvadž naproti tomu ubyla z něho zaplacená kupní cena. Jen kdyby se tak nebylo stalo, byla by žalovaná na úkor žalující firmy nebo, jak odvolatelka míní, proti ní obohacena. Obohacením mohlo býti jen to, co žalovaná po srážce zaplacené ceny a svých nákladů provozovacích za přízi vytěžila, nikoliv však, jak odvolatelka uplatňuje, ve fakturovaných cenách příze.

N e j v y š š í s o u d nevyhověl dovolání.

D ů v o d y:

Lze připustiti, že podmínky § 1431 obč. zák., o něž se žalobní nárok opírá, dopadají, ale tohoto pravidla nelze použiti o sobě, nýbrž jen v souvislosti s ostatními pravidly občanského a obchodního práva. Ze srovnání s předpisy § 367 obč. zák. a čl. 306 obch. zák. plyne, že, bylo-li zboží nabyto poctivě a za úplatu od obchodníka oprávněného obchodovati s takovým zbožím neb od osoby, které vlastník sám zboží svěřil, nabývá kupitel ke zboží vlastnického práva, dosavadní vlastník zboží může se hojiti jen na tom, kdo jest mu zodpovědný a nárok podle § 1431 obč. zák. na vrácení toho, co bylo plněno bez právního důvodu, musí ustoupiti. V souzeném případě bylo zjištěno, že žalovaná firma koupila zboží bezelstně od firmy Jan L., jež s takovým zbožím obchodovala a byla oprávněna obchodovati, a kupní cenu této firmě také zaplatila. Jsou tu proto podmínky čl. 306 obch. zák. a § 367 obč. zák., jež vylučují nárok podle § 1431 obch. zák. Nelze namítati, že zboží bylo odevzdáno žalované firmě nikoliv Janem L-em, nýbrž žalující firmou. Že bylo žalované firmě odesláno drahou přímo ze závodu žalující firmy v A. a že tato byla snad na nákladních listech označena jako odesílatelka, nemá význam, neboť jest v obchodě obvyklé, že se prodané zboží dodává na účet obchodníka, jenž zboží prodal, přímo výrobcem zboží, a v tomto případě bylo Janem L-em nad to prodáno zboží »Provenienz F.«, tedy žalující firmy. Rozhoduje, že žalující firma, odeslavši na popud

Jana L-a zboží, neuvědomila žalovanou firmu, proč a na čí účet jí zboží zasílá, následkem čehož se musí věc posuzovati tak, že bylo zboží zasláno na příkaz Jana L-a a při provozování jeho obchodu. Na skutečné, ale žalované straně neoznámené vůli žalobkyně, plniti na vlastní účet, s hlediska čl. 306 obch. zák. a § 367 obč. zák. nezáleží. S rozhodnutím čís. 3065 Gl. U., na něž se žalující strana odvolává, nelze souhlasiti. Strohé použití § 1431 obč. zák. bez ohledu na § 367 obč. zák. ohrozilo by bezpečnost obchodu a přičilo by se zásadě, že škodu má nésti, kdo ji zavinil, neboť nikoliv žalovaná firma umožnila podvod Jana L-a, nýbrž firma žalující, a to tím, že uzávěrkové listy a účty, na jejichž základě plnila, nezaslala, jak vyžadovala obyčejná obchodní opatrnost, přímo žalované firmě, nýbrž Janu L-ovi. Zažalovaný nárok je bezdůvodný a nižší soudy nepochybily, když žalobu zamítly.

Čís. 10785.

Zmocněnec se prohřešil proti zásadám § 1009 obč. zák. a čl. 282 obch. zák. tím, že svolil, neujistiv se dříve souhlasem zmocnitelovým, by zboží, jež pro něho držel, bylo zabaveno na základě exekučního titulu pro třetí osobu.

Nejde o absolutní nemožnost plnění ve smyslu § 1447 obč. zák., domáhá-li se zmocnitel na zmocněnci vydání zboží prostého zabavení ve prospěch pohledávky třetí osoby.

(Rozh. ze dne 15. května 1931, Rv II 338/30.)

Žalující banka přikázala žalované firmě, by zboží, jež bylo zasláno firmou A. na adresu žalované, bylo vydáno firmě S., avšak jen na zvláštní výslovný písemný poukaz žalobkyně. Žalovaná svolila, nezajistivši se souhlasem žalobkyně, by zboží bylo zabaveno ve prospěch firmy H. k vydobytí její pohledávky za Jakubem A-em. Žalobou, o niž tu jde, domáhala se žalobkyně ná žalované vydání zboží prostého zabavení ve prospěch firmy H. k vydobytí pohledávky této firmy za Jakubem A-em. Procesní soud první stolice žalobu zamítl, odvolací soud uznal podle žaloby. **Důvody:** Právní poměr mezi stranami byl založen dopisy strany žalující ze dne 25. března 1929, strany žalované ze dne 26. března 1929 a firmy A. ze dne 15. března 1929. Tímto dopisem sdělila firma A. žalované straně, že jí zasílá vagon semene a žádá, by ho držela k dispozici žalující strany. Tím, že žalovaná tomuto písemnému nařízení vyhověla a zboží převzala, stala se uschovatelkou zboží podle § 957 obč. zák. Tato povaha právního poměru nebyla změněna současným převzetím závazku, držeti zboží k dispozici osoby třetí (žalobkyně). Neboť hlavní povinností žalované zůstala úschova, takže práva a povinnosti z tohoto právního poměru jest posuzovati výhradně podle §§ 961 a násl. obč. zák. Tak jest posuzovati i právní poměr mezi stranami rozepře. Převzetím duplikátu nákladního listu nabyta žalobkyně ve smyslu dopisu firmy A. ze dne 15. března 1929 výhradně